Materiallar to’plami · Conference Proceedings

“Iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy huquqlarni ta’minlash: global chaqiriqlar va milliy yechimlar(Fuqarolarning iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy huquqlari: transmilliy muammolar va ularni hal etish mexanizmlari)”

01 October – 14 November 2026

UDK 34

IQTISODIY, IJTIMOIY VA MADANIY HUQUQLARNI TA’MINLASH: GLOBAL CHAQIRIQLAR VA MILLIY YECHIMLAR

YANGI O‘ZBEKISTON TARAQQIYOT STRATEGIYASI JAMIYAT XAVFSIZLIGI VOSITASI SIFATIDA

Shohinurbek Shuhratjon o‘g‘li Muhammadjonov*

Farg‘ona davlat universiteti Huquqshunoslik fakulteti Umumnazariy huquqiy fanlar kafedrasi o‘qituvchisi

✉ shohinurmuhammadjonov8@gmail.com

ANNOTATSIYA

Maqolada Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasining jamiyat xavfsizligini ta’minlashdagi o‘rni, iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy huquqlarni ro‘yobga chiqarish bilan bog‘liqligi tahlil qilinadi. Strategik islohotlarning huquqiy asoslari, ijtimoiy himoya, inson kapitali, qonun ustuvorligi va fuqarolik birdamligini mustahkamlash masalalari yoritiladi. Jamiyat xavfsizligini barqaror rivojlanish va inson qadri bilan uyg‘un holda ta’minlashga doir takliflar ilgari suriladi.

Kalit so‘zlar

Yangi O‘zbekiston, taraqqiyot strategiyasi, jamiyat xavfsizligi, inson huquqlari, ijtimoiy himoya, iqtisodiy barqarorlik, madaniy huquqlar, qonun ustuvorligi.

KIRISH

Jamiyat xavfsizligi faqat huquqbuzarliklarning oldini olish yoki davlat institutlarining barqaror ishlashi bilangina belgilanmaydi. U, eng avvalo, insonning munosib hayot kechirishi, asosiy huquq va erkinliklaridan foydalanishi, ijtimoiy himoya va ta’lim xizmatlaridan foydalanish imkoniyati hamda kelajakka ishonchi bilan chambarchas bog‘liq. Shu ma’noda, iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy huquqlarni ta’minlash jamiyatda barqarorlik va o‘zaro ishonchni shakllantiruvchi muhim omildir.

2022–2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasida inson qadrini yuksaltirish, qonun ustuvorligini ta’minlash, iqtisodiyotni rivojlantirish, adolatli ijtimoiy siyosat yuritish, ma’naviy taraqqiyot va mamlakat xavfsizligini mustahkamlash o‘zaro bog‘liq ustuvor yo‘nalishlar sifatida belgilangan [1].

ADABIYOTLAR TAHLILI

Jamiyat xavfsizligi va inson huquqlari o‘rtasidagi munosabat milliy konstitutsiyaviy normalar hamda xalqaro huquqiy hujjatlarda o‘z aksini topgan. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining yangi tahririda inson huquq va erkinliklari, ijtimoiy adolat va inson qadrini davlat faoliyatining muhim mezonlari sifatida mustahkamlangan [2]. Konstitutsiyada munosib mehnat, bandlikni qo‘llab-quvvatlash va kambag‘allikni qisqartirishga oid qoidalar iqtisodiy hamda ijtimoiy xavfsizlikning huquqiy asoslarini tashkil etadi.

2022–2026-yillarga mo‘ljallangan Taraqqiyot strategiyasi xalqparvar davlat qurish, qonun ustuvorligi, iqtisodiy o‘sish, inson kapitalini rivojlantirish, ma’naviy taraqqiyot va xavfsizlikni mustahkamlash vazifalarini yagona siyosiy yo‘nalishda birlashtiradi [1]. Xalqaro miqyosda Iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy huquqlar to‘g‘risidagi xalqaro pakt davlatlardan ushbu huquqlarni kamsitishsiz amalga oshirish uchun mavjud resurslar doirasida bosqichma-bosqich choralar ko‘rishni talab etadi [3].

NATIJA VA MUHOKAMA

Taraqqiyot strategiyasining ahamiyati uning alohida sohalardagi islohotlarni yagona maqsad — inson qadri va farovonligini oshirish atrofida birlashtirishida namoyon bo‘ladi. Iqtisodiy beqarorlik, ishsizlik, kambag‘allik va hududlar o‘rtasidagi imkoniyatlar tafovuti fuqarolarning davlat institutlariga ishonchiga hamda ijtimoiy birdamlikka salbiy ta’sir ko‘rsatishi mumkin. Shu bois bandlikni kengaytirish, tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash, kasbiy tayyorgarlikni kuchaytirish va aholining zaif qatlamlariga manzilli yordam ko‘rsatish xavfsizlik siyosatining profilaktik yo‘nalishi sifatida qaralishi lozim.

Ijtimoiy himoya samaradorligi yordamning o‘z vaqtida yetib borishi, ehtiyojmandlikni adolatli baholash, xizmatlarning hududlar bo‘yicha teng taqsimlanishi va murojaat qilish mexanizmlarining ochiqligiga bog‘liq. Mahalla, davlat idoralari va fuqarolik jamiyati institutlari o‘rtasidagi hamkorlik muammolarni erta aniqlash va oilalarning ehtiyojlariga mos yechimlarni ishlab chiqishga ko‘maklashadi. Bunda shaxsiy ma’lumotlarni himoya qilish, inson sha’nini hurmat qilish va yordam oluvchilarni tamg‘alashga yo‘l qo‘ymaslik muhimdir.

Sifatli ta’lim, sog‘liqni saqlash, munosib mehnat sharoitlari va qayta kasbga tayyorlash inson kapitalini mustahkamlaydi. Ona tilidan foydalanish, madaniy merosni asrash, ilm-fan va san’at yutuqlaridan foydalanish imkoniyatlari fuqarolarning jamiyatga daxldorlik hissini kuchaytiradi. Madaniy xilma-xillikni hurmat qilish, millatlararo va konfessiyalararo totuvlikni mustahkamlash ziddiyatlarning oldini olishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Iqlim o‘zgarishi, migratsiya, global iqtisodiy siljishlar, raqamli tengsizlik va axborot makonidagi noto‘g‘ri ma’lumotlar milliy chegaralardan tashqariga chiqadigan muammolardir. Bunday sharoitda xavfsizlikni faqat kuch ishlatuvchi choralar bilan ta’minlash yetarli emas; ta’lim, media savodxonlik, ijtimoiy muloqot va xalqaro hamkorlik ham zarur.

Tahlil asosida quyidagi mexanizmlarni kuchaytirish maqsadga muvofiq: davlat dasturlarini aholining hayot sifatidagi o‘zgarishlar bilan baholash; hududiy ehtiyojlarni o‘rganib budjet mablag‘larini dalillarga asoslangan holda taqsimlash; jamoatchilik nazoratini kuchaytirish; raqamli xizmatlardan foydalana olmaydigan shaxslar uchun an’anaviy xizmat kanallarini saqlash; huquqiy savodxonlikni oshirish va shikoyat mexanizmlarining samaradorligini ta’minlash. Ochiq va hisobdor boshqaruv, adolatli sud-huquq tizimi hamda korrupsiyaning oldini olish fuqarolarning davlatga ishonchini mustahkamlaydi.

XULOSA

Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasi jamiyat xavfsizligini ta’minlashning siyosiy-huquqiy va ijtimoiy-iqtisodiy asoslarini shakllantirishga yo‘naltirilgan. Uning inson qadrini ulug‘lash, qonun ustuvorligi, iqtisodiy rivojlanish, ijtimoiy himoya va ma’naviy taraqqiyotga doir vazifalari o‘zaro to‘ldiruvchi xususiyatga ega. Iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy huquqlarni amalda ta’minlash fuqarolarning imkoniyatlarini kengaytiradi, tengsizlikni kamaytirishga ko‘maklashadi va jamiyatdagi hamjihatlikni mustahkamlaydi.

Shu sababli strategiyani amalga oshirishda inson manfaatlariga yo‘naltirilgan natijadorlik mezonlari, ochiq jamoatchilik nazorati, manzilli ijtimoiy himoya, madaniy xilma-xillikka hurmat va xalqaro hamkorlikka ustuvor ahamiyat berish zarur. Jamiyat xavfsizligining mustahkamligi, pirovardida, inson huquqlarining kafolatlanganligi va har bir fuqaroning munosib hayot kechirish imkoniyatlari bilan belgilanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son Farmoni. “2022–2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida”. https://lex.uz/uz/acts/-5841063

2. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. Yangi tahrir. 2023-yil 30-aprel. https://lex.uz/docs/-6445145

3. United Nations. International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights. 1966. https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-economic-social-and-cultural-rights